

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

РЕГІОНАЛІЗМ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
та самостійної роботи
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 327:323.174(07.034)

P32

Укладачі: О. М. Кузь
Д. С. Коротков
А. В. Горбачов

Затверджено на засіданні кафедри філософії та політології.
Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Регіоналізм у сучасних міжнародних відносинах [Електронний P32 ресурс] : методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. М. Кузь, Д. С. Коротков, А. В. Горбачов. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 27 с.

Подано практичні завдання та плани семінарських занять, що призначені для поглиблення, конкретизації та закріплення знань, отриманих у процесі вивчення теоретичної частини навчальної дисципліни. Наведено список основної та додаткової літератури.

Рекомендовано для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 327:323.174(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Процеси глобалізації посилили роль регіональних чинників у суспільному розвитку. У міжнародних відносинах переваги отримують держави, здатні створити оптимальне співвідношення між глобалізацією та регіоналізацією. У процесі глобалізації відбувається трансформація інститутів державної влади: частина державних функцій екстраполюється на світовий, міжнародний або субнаціональний ієрархічний рівень до всесвітніх, міжнародно-регіональних організацій і транснаціональних корпорацій.

Навчальна дисципліна "Регіоналізм у сучасних міжнародних відносинах" складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії". Навчальна дисципліна спрямована на виховання кваліфікованих фахівців, здатних якісно і глибоко розуміти й аналізувати процеси, що відбуваються в світі в цілому, поглянути на ситуацію ширше, ніж це дозволяє вузька спеціалізація на конкретній країні або регіоні. У рамках навчальної дисципліни окремо розглядаються як теоретичні основи процесу регіоналізації, так і практичні приклади функціонування регіоналізму у міжнародних відносинах. Окрему увагу буде приділено написанню модульних контрольних робіт та есе.

Метою викладання навчальної дисципліни "Регіоналізм у сучасних міжнародних відносинах" є ознайомлення студентів із існуючими регіональними економічними та політичними підсистемами; розгляд особливостей формування і перебігу міжнародних політичних процесів у різних регіонах.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни "Регіоналізм у сучасних міжнародних відносинах" є: сформулювати уявлення про поняття "регіон" і його роль у сучасних міжнародних відносинах, забезпечити студентів знанням про сучасні наукові та практичні підходи до аналізу регіональних систем і загроз регіональної безпеки і т. д.

У затверженому Міністерством освіти і науки України стандарті вищої освіти за спеціальністю 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (наказ № 1002 від 04.08.2020 р.) міститься вичерпний перелік загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, яких повинен набути випускник програми. Навчальна дисципліна "Регіоналізм у сучасних міжнародних відносинах" частиною свого змісту відповідає за формування таких спеціальних

компетентностей: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, а також у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя, здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями, здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному суспільному, культурному та інформаційному, здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень, здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

У межах навчальної дисципліни "Регіоналізм у сучасних міжнародних відносинах" із метою опанування студентами навчальних завдань семінарські заняття проводяться за окремо взятими темами, а самостійна робота має наскрізний характер. Структурно програма навчальної дисципліни складається з двох модулів та 10 тем: *Змістовий модуль 1. Регіоналізм / регіоналістика як парадигмальний наратив у сучасній теорії міжнародних відносин. Змістовий модуль 2. Регіональні підсистеми міжнародних відносин.*

Змістовий модуль 1

Регіоналізм / регіоналістика як парадигмальний наратив у сучасній теорії міжнародних відносин

Тема 1. Система міжнародних відносин і регіональні підсистеми. Основні поняття регіоналістики та регіональної політики

Практичне завдання 1. Система міжнародних відносин і регіональні підсистеми. Основні поняття регіоналістики та регіональної політики

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Визначте основні напрями системного підходу до міжнародних відносин. Типи міжнародних систем.
2. Проаналізуйте концепції утворення регіону за М. Кітінгом (*M. Keating*), Б. Хеттне (*B. Hettne*) і Ф. Содербаумом (*F. Soderbaum*).
3. Дайте визначення таких понять, як: регіон і регіоналізація, новий і старий регіоналізм, глобалізація та регіоналізація.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть у мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури та функцій міжнародних відносин тощо. Самостійно опрацюйте документальні джерела, статистичні ресурси, міжнародні договори, поточну міжнародну аналітику провідних стратегічних і економічних дослідницьких центрів та ін. Так само для інших самостійних завдань.

Питання для самопідготовки

1. Які умови складання регіону?
2. Класифікації регіонів у міжнародних відносинах.

3. Назвіть основні компоненти аналізу міжнародно-політичного регіону.
4. У чому основні відмінності "відкритого" регіоналізму від "закритої" моделі регіоналізму?

Запитання для самодіагностики

1. Типи міжнародних систем. Регіони і регіональні підсистеми, критерії їх виокремлення.
2. Основні підходи до інтерпретації терміна "регіон". Основні критерії вивчення регіону.
3. Регіоналізм: основні підходи до тлумачення. "Відкритий" і "закритий" регіоналізм. Новий і старий регіоналізм.
4. Поняття глобалізації та регіоналізації.

Тема 2. Регіоналізація як базовий процес сучасних міжнародних відносин

Практичне завдання 2. Регіоналізація як базовий процес сучасних міжнародних відносин

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Дайте характеристику ролі національних держав і зміцнення ролі регіонів в умовах світу, що глобалізується.
2. Проаналізуйте процес регіоналізації та проблема регіональної ідентичності.
3. Дайте визначення поняттю регіональної безпеки та особливостям створення системи регіональної безпеки у регіонах світу.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури та функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. Які основні процеси, що відображають розвиток регіоналізації?
2. Визначити, чи знаходяться у взаємному протиріччі або ж доповнюють один одного тенденції регіоналізації та глобалізації?
3. Який вплив робить інтеграція на процеси регіоналізації?
4. Як пов'язані між собою міжнародні регіональні організації та процес регіоналізації?
5. Виокремити основні аспекти проблеми регіонального лідерства.
6. Охарактеризувати співвідношення національної і регіональної безпеки.

Запитання для самодіагностики

1. Регіоналізація як провідна тенденція сучасних міжнародних відносин.
2. Інтеграція як механізм регіоналізації.
3. Регіоналізація та проблема регіональної ідентичності.
4. Варіанти співпраці у галузі регіональної безпеки.

Тема 3. Історичні і цивілізаційні чинники становлення регіональних підсистем

Практичне завдання 3. Історичні і цивілізаційні чинники становлення регіональних підсистем

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Проаналізуйте такі процеси, як історичний досвід і традиції, єдність ментальних координат, цінностей, соціальних стереотипів, чинник спільності мови і релігії, спільність етнічного походження як необхідні елементи формування регіональної підсистеми.
2. Визначте характеристики заходу і сходу в рамках цивілізаційного підходу.
3. Назвіть основні критерії визначення регіональних підсистем.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. Цивілізаційний чинник у процесі формування, розвитку і взаємодії регіональних підсистем?
2. Розкрити основні історичні чинники, що визначають складання регіональних підсистем.
3. Які найбільш стійкі форми вживання дихотомії захід-схід у вивченні сучасних міжнародних процесів.
4. У чому значення "діалогу цивілізацій" як інструмента діяльності ООН?
5. Назвати основні критерії визначення регіональних підсистем.

Запитання для самодіагностики

1. Цивілізаційний критерій у вивченні сучасних міжнародних процесів.
2. Поняття діалогу цивілізацій. Характеристики заходу і сходу в рамках цивілізаційного підходу.
3. Історичні чинники розвитку сучасних регіональних систем.

Тема 4. Регіональна інтеграція. Регіоналізм і міжнародна безпека

Практичне завдання 4. Регіональна інтеграція. Регіоналізм і міжнародна безпека

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Проаналізуйте передумови, цілі та умови міжнародної економічної інтеграції та значення політичних чинників економічної інтеграції.
2. Назвіть нові тенденції постіндустріального світу і регіональні проблеми міжнародних відносин.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. У чому різночитання теорії балансу сил і концепції балансу інтересів?
2. Історичний і сучасний зміст терміна "колективна безпека".
3. Основні типи регіональних МО в сфері безпеки.
4. Значення військово-політичного потенціалу країн-учасниць регіону для розвитку системи регіональної безпеки.
5. Назвіть основні параметри комплексу регіональної безпеки.

Запитання для самодіагностики

1. Сучасні підходи до пояснення регіональних інтеграційних процесів.
2. Регіональні організації. Функції міжнародних організацій, їх значення у сучасному світопорядку.
3. Активізація периферійних зон після краху біполярної структури міжнародних відносин.
4. Багатополярність і регіональні підсистеми міжнародних відносин.

Тема 5. Регіональні конфлікти та проблема регіонального лідерства

Практичне завдання 5. Регіональні конфлікти та проблема регіонального лідерства

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Проаналізуйте основні витоки регіональної конфліктності: структурні (економічні, ресурсні) протиріччя, територіальні зіткнення (прикордонні, за сфери впливу), етноконфесійні суперечності, внутрішній сепаратизм і т. д.

2. Зробіть оцінювання міжнародної діяльності з урегулювання регіональних конфліктів.

3. Визначте роль регіональних організацій у забезпеченні міжнародної безпеки.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. Причини інтенсифікації локальних внутрішніх конфліктів у регіонах світу на сучасному етапі.

2. Основні проблеми врегулювання "заморожених конфліктів".

3. Урегулювання конфліктів як напрям міжнародного співробітництва. Роль ООН і регіональних організацій.

4. Інтереси нерегіональних акторів у розвитку / у врегулюванні конфлікту.

Запитання для самодіагностики

1. Основні витoki регіональної конфліктності.

2. Конфліктогенність регіону і її вплив на процеси регіоналізації.

3. Роль регіональних організацій у забезпеченні міжнародної безпеки.

4. Поняття лідерства у міжнародних дослідженнях.

Змістовий модуль 2

Регіональні підсистеми міжнародних відносин

Тема 6. Європейська регіональна підсистема

Практичне завдання 6. Європейська регіональна підсистема

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Назвіть основні етапи формування європейської підсистеми.
2. Проаналізуйте роль ЄС у побудові регіональної системи безпеки.
3. Визначте місце Європи в регіональних пріоритетах української зовнішньої політики.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. Основна відмінність європейського інтеграційного досвіду від існуючих світових практик.
2. Етапи економічної інтеграції з теорії Б. Балаші.
3. Характерні риси європейського регіоналізму.
4. Який вплив зробила політика розширень на еволюцію регіональної ідентичності європейців.
5. Особливості регіональної системи безпеки Європи, провідні регіональні організації в області безпеки.
6. Роль єврорегіонів у розвитку європейського регіоналізму.

Запитання для самодіагностики

1. Особливості цивілізаційного розвитку європейської регіональної підсистеми.

2. Формування наднаціональної системи управління, політичного союзу і валютного союзу.
3. Роль ЄС у побудові регіональної системи безпеки.
4. Особливості розвитку країн Північної Європи. Європейські регіональні організації, що забезпечують ідейну цілісність регіону.
5. Цивілізаційний вибір України: вступ до НАТО і ЄС.

Тема 7. Північноамериканська регіональна підсистема міжнародних відносин

Практичне завдання 7. Північноамериканська регіональна підсистема міжнародних відносин

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Проаналізуйте особливості взаємин США і Мексики, США і Канади: аспекти та сучасність.
2. Дайте стислий опис розвитку північноамериканської підсистеми у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.
3. Україно-американські відносини після розпаду СРСР: періодизація, характеристика основних етапів.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. Характер впливу США на інтеграційні процеси в Латинській Америці?
2. Особливості першої хвилі інтеграції у країнах Латинської Америки?
3. Субрегіональні інтеграційні процеси в сучасній Латинській Америці і механізми співпраці організацій на регіональному рівні?
4. Основні заходи що до виходу регіону Латинської Америки з кризи 2008 – 2010 рр.?

5. Проблеми безпеки в регіоні та напрями співпраці з США в області регіональної безпеки?

6. Особливості статусу Бразилії в регіоні і в системі сучасних міжнародних відносин?

Запитання для самодіагностики

1. Генеза й еволюція міжамериканської системи.

2. Підходи США до проблем регіональної безпеки: неоізоляціонізм, "вибіркове залучення", "узгоджена безпека".

3. Сфери американських регіональних інтересів у "Стратегії національної безпеки США".

4. Україна і США: потенціал співпраці.

Тема 8. Близький і Середній Схід як регіональна підсистема міжнародних відносин

Практичне завдання 8. Близький і Середній Схід як регіональна підсистема міжнародних відносин

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Визначте особливості арабського світу і формування ідеї "арабської єдності" та чинники єдності регіону.

2. Дайте характеристику міжнародним та регіональним організаціям Близького та Середнього Сходу.

3. Назвіть основні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та сучасний стан цих конфліктів.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. У чому полягають основні положення панарабізму?
2. Як у політичному житті регіону розкривається формула ісламської солідарності?
3. Особливості геополітичного статусу Близького Сходу.
4. Основні риси близькосхідних інтеграційних процесів.
5. Вплив ядерної програми Ірану на процес регіональної безпеки.
6. Природа близькосхідного конфлікту і його вплив на міжнародні процеси в регіоні.
7. Діяльність Ліги арабських держав в області регіональної миротворчості.
8. Основні дестабілізуючі процеси у взаємодії регіональних держав на Близькому Сході.

Запитання для самодіагностики

1. Географічні особливості регіону. Близький Схід, Середній Схід, арабський світ.
2. Особливості арабського світу і формування ідеї "арабської єдності".
3. Ліга Арабських Держав (ЛАД, 1945 р.).
4. Регіональні організації Близького та Середнього Сходу.
5. Ісламська Держава (ІД) до 29 червня 2014 року.
6. Міжнародні організації Середнього Сходу і їх роль у розвитку.

Тема 9. Африканська регіональна підсистема

Практичне завдання 9. Африканська регіональна підсистема

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Визначте особливості етнокультурного та політичного розвитку сучасної Африки.
2. Поясніть різношвидкісні інтеграційні процеси на сході, заході та півдні Африки і з чим вони пов'язані.
3. Розкрийте роль Організація Африканської Єдності та її внесок у зміцнення регіональної безпеки.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. Основні цілі Панафриканської інтеграції у контексті розвитку "Цілей тисячоліття" для Африки.
2. Особливості африканської ініціативи НЕПАД та інтереси західних держав у реалізації програми.
3. Субрегіональні моделі африканської інтеграції і практичні механізми співпраці африканських держав.
4. Напрями діяльності АС на сучасному етапі? Роль організації в розвитку загальнорегіонального процесу.

Запитання для самодіагностики

1. Розпад колоніальної системи в Африці. Поняття "колоніального минулого" і риси сучасного постколоніалізму.
2. Організація Африканської Єдності та її внесок у зміцнення регіональної безпеки.
3. Характерні риси африканського субрегіоналізму.
4. Глобальні виклики африканського континенту.

Тема 10. Регіональні організації на пострадянському просторі

Практичне завдання 10. Регіональні організації на пострадянському просторі

Мета завдання: формування навичок та вмінь застосування понять наукової дисципліни для пояснення явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Хід роботи

1. Визначте особливості інтеграції на пострадянському просторі.
2. Дайте характеристику Співдружності Незалежних Держав (СНД) як інтеграційного об'єднання.

3. Розкрийте роль Організації договору про колективну безпеку і військово-політичного співробітництва в СНД.

Завдання для самостійного виконання

Робота з першоджерелами

За допомогою пошукової системи знайдіть в мережі "Інтернет" наукову статтю, присвячену розкриттю сутності, структури й функцій міжнародних відносин тощо.

Питання для самопідготовки

1. Механізми співпраці держав у рамках СНД.
2. Основні інтеграційні процеси на пострадянському просторі СНД.
3. Значення ЄврАзЕС для еволюції економічного співробітництва країн пострадянського простору.
4. Центральні проблеми безпеки євразійського регіону та шляхи їх врегулювання.

Запитання для самодіагностики

1. Розпад СРСР й утворення СНД.
2. Загальна характеристика організацій та спілок країн СНД:
3. Інтеграція і регіональна безпека на євразійському просторі.
4. Проблема врегулювання конфліктів. Миротворча діяльність у СНД.

Перелік тем для написання есе, приклад оформлення титульного аркуша есе, перелік тем для написання аналітичної доповіді, приклад оформлення титульного аркуша аналітичної доповіді, а також приклад оформлення використаної літератури наведено у додатках А – Д.

Словник термінів

Асамблея європейських регіонів (АЄР) – це об'єднання приблизно 300 регіонів з усієї Європи, у тому числі країн СНД, яке тісно співпрацює з Радою Європи та інституціями Європейського Союзу і підтримує постійні зв'язки з іншими міжрегіональними асоціаціями. Організована у 1985 році під назвою Ради регіонів Європи. У Статуті АЄР головна її мета визначається як "політичний голос регіонів Європи". Складовою діяльності є програми міжрегіонального співробітництва. Серед завдань АЄР – сприяння регіоналізації в Європі та підтримка принципів субсидіарності й комплементаризму між місцевим, регіональним і національним рівнями, а також наднаціональним (загальноєвропейським).

Асоціація європейських прикордонних регіонів (Association of European Frontier-Region) – це об'єднання, куди входять як прикордонні, так і транскордонні регіони (приблизно 40 членів). Створена у 1971 році відстоює інтереси своїх членів перед державними структурами, організовує конференції та форуми. Існують також дрібніші міжнародні асоціації, створені для вирішення конкретних регіональних проблем. Прикладами таких асоціацій можуть бути: 1) конференція периферійних приморських регіонів (*The Conference of Peripheral Maritime Regions*). Виконує дві основні функції: виступає за перенесення економічної активності з центральних до периферійних і приморських територій, а також сприяє спільним ініціативам, що ґрунтуються на використанні ресурсів приморських територій; 2) робоча група традиційних індустріальних регіонів (*The Working Group of Traditional Industrial Regions*). Основна її мета – обмін досвідом і зміцнення зв'язків між індустріальними регіонами, лобювання введення до нових пріоритетів структурних фондів фінансування регіонів з падінням виробництва промислової продукції; 3) "Чотири двигуни Європи" (*Four Motors of Europe*). Основні напрями співпраці: розвиток транспортної інфраструктури та комунікацій, співпраця в галузі нових технологій, освіти і науки.

Асоціація регіональної науки (Regional Science Association) – організація, створена у 1954 році у СІЛА за ініціативи У. Айзарда. Об'єднала навколо регіональної науки представників різних наукових дисциплін: економістів, географів, планувальників, архітекторів, інженерів, екологів, соціологів, політологів, психологів, юристів і фахівців інших галузей, які вважають доцільним вивчати і вирішувати професійні проблеми в регіональному контексті. У 1960 році асоціація отримала міжнародний статус. Упродовж

існування здійснює регулярну діяльність, організовуючи континентальні й світові конгреси, видаючи журнали та серії монографій, організовуючи навчальні програми. Широко відомі в світі "Записки асоціації регіональної науки" (*Regional Science Association Papers*).

Європейський Союз (ЄС) – союз держав-членів європейських спільнот, створений згідно з Договором про Європейський Союз, підписаним у лютому 1992 року і чинним із листопада 1993 року.

Локалізація – це обмеження місця дії того чи іншого явища, процесу певними просторовими межами.

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) – це міжнародна організація, створена 4 квітня 1949 року для колективної оборони країн Західної Європи та Північної Америки згідно з принципами 51 статті Статуту ООН.

Регіон – це найбільша адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка має виборну владу, юридичну незалежність та власний бюджет.

Регіоналізація – це форма сучасної глобалізації, за якої глобалізаційні процеси розвитку не мають єдиного вектора, а в обмеженому просторі існує сукупність конкуруючих цивілізаційних моделей у рамках однієї чи кількох сфер людської взаємодії.

Регіоналізм – врахування національних, економічних та інших особливостей, притаманних певному регіоні тієї чи іншої країни; політика, спрямована на об'єднання групи держав певного регіону, залежних одна від одної в економічному, політичному та військовому аспектах.

Регіональна політика – це діяльність влади на регіональному рівні, яка повинна базуватися на принципах пріоритетності загальнонаціональних інтересів, що передбачає, насамперед, врахування особливостей регіонів, вирівнювання рівнів їх соціально-економічного розвитку, забезпечення для всіх регіонів однакових умов розвитку, дотримання закономірності й стабільності у розподілі владних повноважень між центром і регіонами.

Рекомендована література

Основна

1. Горбачов А. В. Опорний конспект лекцій по дисципліні "Регіоналізм у сучасних міжнародних відносинах" [Електронний ресурс] / А. В. Горбачов. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/mod/book/edit.php?cmid=286698>.

Додаткова

2. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях : монографія / Є. А. Макаренко, І. І. Погорська, М. М. Рижков та ін. – Київ : Центр вільної преси, 2014. – 472 с.

3. Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський. – Львів ; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 236 с.

4. Воскресенский А. Д. Практика зарубежного регионоведения и мировой политики : учебник / А. Д. Воскресенский, В. Я. Белокреницкий, А. А. Байков и др. – Москва : Изд-во "Магистр" ; Москва : ООО "Научно-издательский центр ИНФРА-М", 2016. – 560 с.

5. Ди Нольфо Э. История международных отношений, 1918 – 1999: в 2 т. / Э. Ди Нольфо ; пер. с итал. Г. М. Михайловой и Т. В. Павловой ; под ред. М. М. Наринского ; Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России ; ИНО-ЦЕНТР. – Москва : Логос, 2003. – Т. 1. – 2003. – 589 с. ; Т. 2. – 2003. – 737 с.

6. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года [Текст] : в 2 кн. / П. Кальвокоресси ; пер. с англ. ; ред. В. О. Печатнов. – Москва : Междунар. отношения, 2000. – Кн. 1. – 2000. – 592 с.

7. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти : навч. посіб. / М. Г. Капітоненко. – Київ : Либідь, 2009. – 352 с.

8. Китинг М. Новый регионализм в Западной Европе / М. Китинг // Логос. – 2003. – № 6 (40). – С. 67–116.

9. Майборода О. М. Етнічність у міжнародній системі / О. М. Майборода. – Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 408 с.

10. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин : підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацях. – [4-те вид., перероб. і доп.]. – Київ : Знання, 2011. – 406 с.

11. Системная история международных отношений. В 2 т. Т. 1: События 1918 – 1945 годов / под ред. А. Д. Богатурова ; Научно-образоват. форум по междунар. отношениям. – Москва : Культурная революция, 2006. – 477 с. ; Т. 2: События 1945 – 2003 годов / под ред. А. Д. Богатурова ; Научно-образоват. форум по междунар. отношениям. – Москва : Культурная революция, 2006. – 717 с.

12. Weber C. International Relations Theory. A Critical Introduction / C. Weber. – 3-rd edition. – L. : Routledge, 2010. – 264 p.

Інформаційні ресурси

13. Александров О. Б. Международные отношения. Хрестоматия [Электронный ресурс] / О. Б. Александров. – Москва : Евразийский открытый институт, 2010. – 224 с. – Режим доступа : <http://www.biblioclub.ru/book/93176>.

14. Атлантична рада США. – Режим доступу : <http://www.atlanticcouncil.org>.

15. Брукингський інститут (The Brookings Institution (BI)). – Режим доступу : <http://www.brookings.edu>.

16. Європейський союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.europarl.eu.int>.

17. Королівський інститут міжнародних відносин (The Royal Institute of International Affairs). – Режим доступу : <https://www.chathamhouse.org>.

18. МЗС України (офіційний сайт). – Режим доступу : <https://mfa.gov.ua/ua>.

19. Організація Об'єдинених Націй [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org>.

Додатки

Додаток А

Перелік тем для написання есе

1. Культурні та цивілізаційні особливості сучасних регіонів.
2. Характерні особливості "відкритого" регіоналізму.
3. Особливості конфліктів на пострадянському просторі.
4. Територіальні суперечки в Північно-Східній і Південно-Східній Азії.
5. Конфлікти в Центральній і Східній Європі: причини та стратегії вирішення.
6. Особливості регіональних конфліктів в Африці.
7. НАТО в європейській системі регіональної безпеки.
8. ОБСЄ в європейській системі регіональної безпеки.
9. Миротворчі місії ООН і створення системи колективної безпеки.
10. Роль УНАСУР у латиноамериканській інтеграції.
11. Глобалізація і регіоналізація: співвідношення понять і тенденцій світового розвитку.
12. Чи можлива близькосхідна інтеграція?
13. ТНК як внутрішньорегіональні та міжнародні актори.
14. Проблема американського глобального лідерства.
15. Проблема регіонального лідерства в ЄС.
16. Регіональні конфлікти: загальна проблема або внутрішня справа країн регіону?
17. Україна та регіональні проблеми.

Приклад оформлення титульного аркуша есе

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра міжнародного
бізнесу та економічного
аналізу

ЕСЕ

на тему: **НАТО в європейській системі регіональної безпеки**

Виконав(-ла):
студент(-ка) спеціальності
291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації
та регіональні студії" групи
6.01.291.010.17.1
Петров В. О.

Перелік тем для написання аналітичної доповіді

1. Стратегічні інтереси ЄС на Близькому Сході.
2. Політика ЄС у Центральній Азії: проблеми безпеки регіону.
3. ЄС на пострадянському просторі: стратегії розширення.
4. Політика ЄС на африканському континенті.
5. Ібероамериканські конференції як форма трансрегіонального співробітництва.
6. Фінансова криза й основні інститути ЄС.
7. ЄС і США: основні аспекти співпраці.
8. ФРН як ключовий гравець європейської інтеграції.
9. Зовнішня політика Великобританії в контексті європейської інтеграції.
10. Ядерна програма Ірану і проблема ядерного статусу держави.
11. Регіональне лідерство: внутрішня і зовнішня політика Ірану.
12. Індія і Пакистан: регіональний контекст двосторонніх відносин.
13. Афганістан і політика США в Центральній Азії.
14. Регіональний статус і національні інтереси Туреччини.
15. Ісламська інтеграція країн Близького Сходу.
16. Турецько-ізраїльські відносини та регіональні процеси на Близькому Сході.
17. Територіальна проблема в китайсько-індійських відносинах.
18. Бразилія: ресурси регіонального впливу.
19. Енергетична політика Венесуели та особливості її регіонального статусу.
20. Основні аспекти проблеми створення без'ядерної зони на Близькому Сході.
21. Казахстан у системі євразійської інтеграції.
22. Особливості міжнародної міграції в ЄС після подій "арабської весни".
23. Діяльність регіональних міжнародних організацій у сфері миротворчості.
24. Особливості економічної інтеграції на євразійському просторі.
25. Участь України в регіональних міждержавних організаціях.

Приклад оформлення титульного аркуша аналітичної доповіді

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Кафедра міжнародного
бізнесу та економічного
аналізу

АНАЛІТИЧНА ДОПОВІДЬ
на тему: **Діяльність регіональних міжнародних організацій
у сфері миротворчості.**

Виконав(-ла):
студент(-ка) спеціальності
291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації
та регіональні студії" групи
6.01.291.010.17.1
Петров В. О.

Приклад оформлення використаної літератури

1. Асиметрія міжнародних відносин / під ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. – Київ : Стилос, 2005. – 555 с.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
3. Девіс Н. Історія Європи / Н. Девіс ; [перекл. з англ. П. Таращука]. – Київ : Основи, 2001. – 1464 с.
4. Басов Ф. А. Германия в Европейском Союзе: от экономического локомотива к политическому лидерству / Ф. А. Басов // Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право. – 2017. – Т. 10. – № 1.– С. 33–52.
5. Christian D. Maps of Time: An Introduction to Big History / D. Christian. – Berkeley ; Los Angeles ; London : University of California Press, 2011. – 642 p.
6. Welt C. Ukraine: Background, Conflict with Russia, and U. S. Policy [electronic resource] / C. Welt // Congressional Research Service. – Access mode : https://www.everycrsreport.com/files/20200429_R45008_e3102e65e35cca059be6ffecbe255f6174a8f006.pdf.
7. Офіційний сайт Головного управління статистики в Харківській області. – Режим доступу : http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/stat/stat_inf.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Регіоналізм / регіоналістика як парадигмальний наратив у сучасній теорії міжнародних відносин.....	5
Тема 1. Система міжнародних відносин і регіональні підсистеми. Основні поняття регіоналістики та регіональної політики	5
Тема 2. Регіоналізація як базовий процес сучасних міжнародних відносин.....	6
Тема 3. Історичні і цивілізаційні чинники становлення регіональних підсистем	7
Тема 4. Регіональна інтеграція. Регіоналізм і міжнародна безпека	8
Тема 5. Регіональні конфлікти та проблема регіонального лідерства	9
Змістовий модуль 2. Регіональні підсистеми міжнародних відносин	11
Тема 6. Європейська регіональна підсистема	11
Тема 7. Північноамериканська регіональна підсистема міжнародних відносин.....	12
Тема 8. Близький і Середній Схід як регіональна підсистема міжнародних відносин.....	13
Тема 9. Африканська регіональна підсистема	14
Тема 10. Регіональні організації на пострадянському просторі	15
Словник термінів	17
Рекомендована література.....	19
Основна.....	19
Додаткова.....	19
Інформаційні ресурси	20
Додатки.....	21

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

РЕГІОНАЛІЗМ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
та самостійної роботи
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Кузь** Олег Миколайович
Коротков Дмитро Сергійович
Горбачов Антон Володимирович

Відповідальний за видання *О. М. Кузь*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 210 ЕВ. Обсяг 27 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*